

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.7.2.15>

ОБ'ЄКТИВНА СТРОНА ВЫКРОЦЕНЬ КАРНЫХ ПРВЕВІДІАНЫХ В АРТЫКУЛАХ 366²-366³ КОДЕКСУ КАРНЕГО УКРАІНЫ

Dmytro Volonets

student Naukovo-Badawczego Instytutu Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-1347-9562

e-mail: Dmytro_Volonets@ukr.net

Adnotacja. Artykuł dotyczy treści obiektywnej strony znamion wykroczeń karnych przewidzianych w art. 366²-366³ Kodeksu Karnego Ukrainy. Ustalono, że przestępstwa w postaci deklarowania nieprawdziwych informacji oraz niezgłoszenie przez podmiot deklaracji osoby upoważnionej do pełnienia funkcji państwa lub samorządu terytorialnego należą do wykroczeń karnych o składzie formalnym. Udowodniono, że strona obiektywna wykroczenia karnego przewidzianego w art. 366² Kodeksu Karnego Ukrainy, charakteryzuje się kryminalnie bezprawnym działaniem, które polega na podaniu w deklaracji świadomie nieprawdziwych informacji, które różnią się od wiarygodnych na określonej w ustawie kwotę (w przypadku wykroczenia karnego, przewidzianego w ust. 1 art. 366² Kodeksu Karnego Ukrainy – od 500 do 2000 minimum egzystencji dla osób zdolnych do pracy, a w przypadku przestępstwa, przewidzianego w ust. 2 art. 366² Kodeksu Karnego Ukrainy – ponad 2000 minimum egzystencji dla osób zdolnych do pracy).

Słowa kluczowe: przestępstwo, wykroczenie karne, strona obiektywna, czyn, działanie, zaniechanie.

OBJECTIVE PARTY OF CRIMINAL OFFENSES PROVIDED BY ARTICLES 366²-366³ OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

Dmytro Volonets

*Applicant of the Research Institute
of Public Law (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-1347-9562

e-mail: Dmytro_Volonets@ukr.net

Abstract. The article considers the content of the objective side of the composition of criminal offenses under Art. 366²-366³ of the Criminal Code of Ukraine. It has been established that crimes in the form of declaring unreliable information and failure of the subject to declare a declaration of a person authorized to perform the functions of state or local self-government are criminal offenses of formal composition. It is proved that the objective side of the criminal offense under Art. 366² of the Criminal Code of Ukraine, is characterized by criminally illegal action, which is to submit in the declaration of knowingly inaccurate information that differs from the reliable amount established by law (in the case of a criminal offense under Part 1 of Article 366² of the Criminal Code of Ukraine – from 500 to 2000 subsistence minimums for able-bodied persons, and in the case of a crime enshrined in Part 2 of Article 366² of the Criminal Code of Ukraine – more than 2,000 subsistence minimums for able-bodied persons).

Key words: crime, criminal offense, objective side, action, inaction.

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТАТТЯМИ 366²-366³ КК УКРАЇНИ

Дмитро Волонець

*здобувач Науково-дослідного інституту
публічного права (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-1347-9562

e-mail: Dmytro_Volonets@ukr.net

Анотація. У статті розглядається зміст об'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 366²-366³ КК України. Встановлено, що злочини у вигляді декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, вповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, належать до кримінальних правопорушень із формальним складом. Доведено, що об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366² КК України, характеризується кримінально протиправною дією, що полягає в поданні в декларації завідомо недостовірних відомостей, що відрізняються від достовірних на встановлену в законі суму (у випадку кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366² КК України, – від 500 до 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, а у випадку злочину, закріпленого у ч. 2 ст. 366² КК України, – понад 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб).

Ключові слова: злочин, кримінальне правопорушення, об'єктивна сторона, діяння, дія, бездіяльність.

Актуальність теми. Об'єктивна сторона є одним із ключових елементів складу кримінального правопорушення, оскільки саме вона безпосередньо описує те діяння, звісно, в сукупності з іншими ознаками, вчинення якого дає підстави стверджувати про те, що особа вчинила саме кримінальне правопорушення (Новіков, 2020: 66).

Цей факт надає об'єктивній стороні кримінального правопорушення особливого значення, а отже, цей обов'язковий елемент складу будь-якого злочину або кримінального проступку заслуговує на пильну увагу з боку науковців, органів досудового розслідування та суду.

Стан дослідження. Питанню об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення загалом та об'єктивної сторони злочинів, передбачених ст.ст. 366²–366³ КК України, зокрема, приділялася й приділяється чимала увага в працях таких вітчизняних вчених, як В.В. Андрієшин, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, А.А. Васильєв, А.А. Вознюк, О.А. Гритенко, В.К. Гришук, Г.В. Дідківська, Є.О. Житний, М.Й. Коржанський, В.М. Куц, О.М. Литвинов, Т.М. Луцький, І.І. Митрофанов, Д.М. Міський, Т.О. Мудряк, О.Ф. Пасека, В.Ф. Примаченко, А.В. Савченко, М.В. Самарчук, Є.Л. Стрельцов, В.В. Сухонос, В.П. Топчій, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк, В.В. Шаблістий, О.О. Шкута та ін.

Незважаючи на це, нині досі не вироблено єдиної позиції стосовно змісту об'єктивної сторони декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, вповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Метою статті є визначення об'єктивної сторони декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, вповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення – це система передбачених законом про кримінальну відповідальність зовнішніх ознак кримінально протиправного посягання, а також об'єктивних умов його здійснення. Отже, саме в об'єктивній стороні складу злочину (або кримінального проступку) виявляється основний соціально деструктивний функціонал кримінальної активності, що визначає суспільну небезпечність кримінального правопорушення, його об'єктивну вражальну здатність – здатність завдавати шкоду суспільним відносинам, охоронюваним кримінальним законом, або створювати загрозу її спричинення (Васильєв, Гладкова, Житний, 2020: 100–101).

Як вдало зауважує В.В. Андрієшин, склад кримінального правопорушення у вигляді декларування недостовірної інформації (як і неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) є формальним, тому об'єктивна сторона цих злочинів характеризується лише однією обов'язковою ознакою – суспільно небезпечним діянням (дією або бездіяльністю) (Андрієшин, 2018: 132).

Розглянемо детальніше цю обов'язкову ознаку об'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 366² та ст. 366³ закону про кримінальну відповідальність.

Відповідно до ст. 11 КК України, кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення (Кримінальний кодекс України, 2001).

Таким чином, злочин або кримінальний проступок може мати дві форми:

- 1) дія – активна поведінка суб'єкта кримінального правопорушення, яка проявляється в посяганні на групу суспільних відносин, що охороняються законом про кримінальну відповідальність;
- 2) бездіяльність – пасивна форма поведінки суб'єкта злочину або кримінального проступку, що проявляється в уникненні від вчинення дій, які він був зобов'язаний та міг здійснити.

Диспозиція кожної з частин ст. 366² КК України «Декларування недостовірної інформації» розпочинається зі слів: «Умисне внесення суб'єктом декларування недостовірних відомостей...». Отже, дієслово «вносити» априорі свідчить про те, що об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, передбаченого названою вище нормою Особливої частини закону про кримінальну відповідальність характеризується вчиненням діяння у формі дії. Ця дія полягає в умисному внесенні суб'єктом кримінального правопорушення в декларацію особи, вповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, таких відомостей, які не відповідають об'єктивній дійсності. При цьому ця дія може бути вчинена так: 1) завищенням сум від достовірних; 2) заниженням сум від достовірних; 3) невказуванням відповідних відомостей у декларації.

Зі змісту ст. 366² КК України випливає, що недостовірність даних у декларації не завжди може бути підставою для притягнення винного до кримінальної відповідальності. Думається, для того, щоб розкрити його більш детально, доречно проаналізувати роздуми В.В. Франчук та Д.Д. Корецької-Шукієвич, які, розкриваючи склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП, дійшли висновку, що не будь-яка інформація, навіть та, яка має зазначатись у декларації, може зумовлювати відповідальність особи, вповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Оскільки законодавець в окремій формі об'єктивної сторони пов'язує настання відповідальності з визначеною сумою (щонайменше 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб), інформація в цьому разі має характеризуватись матеріальним виразом, а тому до такої інформації може належати лише інформація, яка зазначається в розділах 3–8, 10 (якщо нематеріальні активи можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті), 11–14 декларації (Франчук, Корецька-Шукієвич, 2021: 58).

Це твердження поширюється і на зміст кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366² КК України. Так, недостовірною в контексті ст. 366² закону про кримінальну відповідальність може визнаватись інформація, яку можна виразити в матеріальному еквіваленті (інформація, що міститься в розділах 3–8, 10

(якщо нематеріальні активи можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті), 11–14 декларації). Крім того, для кваліфікації такого діяння за ч. 1 ст. 366² КК України недостовірні відомості мають відрізнятися від достовірних на суму від 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, а в разі кваліфікації за ч. 2 цієї статті – на суму від 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Кримінальне правопорушення, передбачене ст. 366³ КК України, може бути вчинене виключно шляхом бездіяльності. Кожен суб'єкт декларування має закріплений на законодавчому рівні обов'язок подавати відповідну декларацію у встановлені строки.

Під час з'ясування змісту об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366³, на практиці можуть виникати певні складнощі, пов'язані з відмежуванням цього злочину від адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП «Порушення вимог фінансового контролю» (в ч. 1 цієї норми передбачена відповідальність за несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування). Як зазначає Д.М. Міськів, у зв'язку з цим і в теорії, і в практиці застосування виникла дилема, що саме варто вважати умисним неподанням декларації, а що несвоєчасним її поданням. Адже, якщо суб'єкт декларування станом на 1 квітня не подав декларацію, фактично у його діянні наявний склад злочину, передбачений ст. 366¹ КК України (станом на сьогодні – ст. 366³ – прим.). Попри це, якщо вказана особа надасть цю декларацію, до прикладу, 5 квітня, йдеться про несвоєчасне її подання. Однак варто наголосити, що фактично 1 квітня в разі неподання декларації діяння містить ознаки складу злочину. Вказана проблема насправді має вагоме значення, оскільки аналіз судової практики застосування положень цих статей свідчить про те, що немає способів її вирішення.

Варто зазначити, що, відповідно до ч. 1 ст. 172⁶ КУпАП, несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984).

З диспозиції цієї норми випливає, що, дійсно, розмежувати склад названого адміністративного правопорушення від злочину, передбаченого ст. 366³ КК України, досить складно. Зокрема, дискусійним є момент, з якого адміністративне правопорушення, передбачене ст. 172⁶, перетікає у склад кримінального правопорушення у вигляді неподання суб'єктом декларування відповідної декларації.

За відсутності прямої вказівки в законодавстві на розмежування цих двох форм судова та правоохоронна практика, як і теорія, керуються положеннями ч. 3 ст. 49 Закону України «Про запобігання корупції», де вказано, що якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларацію, Національне агентство письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації, і суб'єкт декларування має протягом десяти днів із дня отримання такого повідомлення подати декларацію в порядку, визначеному ч. 1 ст. 45 цього Закону. Відповідно, несвоєчасне подання декларації може мати місце протягом 10 днів із моменту письмового повідомлення НАЗК про факт неподання декларації. Після спливу цього строку особа підлягатиме кримінальній відповідальності за умисне її неподання. З одного боку, відповідальність за таке діяння має бути, з іншого, як зауважує Д.М. Міськів, – видається, що не кримінальна. У цьому випадку встановлення адміністративної відповідальності за умисне неподання декларації поряд із вказівкою в Законі «Про запобігання корупції» на те, що складання адміністративного протоколу за правопорушення, пов'язане з корупцією, тягне звільнення із займаної посади, видається достатнім засобом реагування держави на такі факти (Міськів, 2020: 122).

З викладеного слідує, що на практиці українські суди під час кваліфікації діяння як злочину, передбаченого ст. 366³ закону про кримінальну відповідальність, керуються тим, чи отримав декларант відповідне письмове повідомлення та чи сплинув строк у вигляді 10 днів із моменту отримання такого повідомлення.

Із самої диспозиції цих норм випливає, що об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366³ КК України, як було сказано вище, характеризується неподанням відповідної декларації, тоді як у диспозиції ст. 172⁶ КУпАП вказується, що об'єктивна сторона цього адміністративного правопорушення характеризується діянням у вигляді несвоєчасного подання декларації (тобто суб'єкт декларування може все ж таки подати декларацію особи, вповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, проте з порушенням строків, визначених у Законі України «Про запобігання корупції»).

Така ситуація апіорі провокує виникнення низки дискусій. Зокрема, теоретично можна припустити ситуацію, коли особа, в діянні якої прослідковується склад злочину, передбаченого ст. 366³ КК України, може подати відповідну декларацію в момент відкриття кримінального провадження та вимагати притягнення її до адміністративної, а не кримінальної відповідальності.

Через наявність вказаної проблеми, в науці кримінального права досі не вироблено єдиної думки з приводу вирішення цього питання. Як зауважує Д.М. Міськів, у частині характеристики об'єктивної сторони дискусійним є тлумачення такої форми аналізованого кримінального правопорушення, як умисне неподання декларації. Одні автори вказують, що неподанням є ухилення від подання такої декларації, тобто незаповнення її на офіційному вебсайті Національного агентства через недотримання суб'єктом декларування встановлених термінів (Азаров, Гришук, Савченко, 2016: 872). Інші зазначають, що неподанням декларації вважатиметься така бездіяльність, яка має місце після закінчення десяти днів із моменту отримання суб'єктом декларування зазначеного письмового повідомлення, якщо відсутні обставини, що перешкождали б належному виконанню цього обов'язку (Мельник, Хавронюк, 2012: 1148; Савченко, 2015: 209). Треті пов'язують неподання з відсутністю декларації в Єдиному державному реєстрі декларацій на момент прийняття рішення у справі (Михайленко, 2017). Від тлумачення відповідної форми злочину безпосередньо залежить

вирішення питання про розмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366³ КК України, і адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172⁶ КУпАП (Міський, 2021: 30).

Проаналізувавши матеріали судової практики, ми не виявили жодного рішення, в якому б були наведені переконливі аргументи на користь притягнення винного в неподанні (або несвочасному поданні) декларації до кримінальної або адміністративної відповідальності. Встановлено, що суди, як правило, керуються тим, чи подав декларант відповідний документ на момент судового розгляду справи. Наприклад, у постанові Ніжинського міськрайонного суду Чернігівської області від 19.10.2021 р. по справі № 740/5264/21 встановлено, що декларант подав декларацію 12 квітня 2021 р. (замість строку до 1 квітня 2021 р.) (Постанова Ніжинського міськрайонного суду Чернігівської області, 2021), у постанові Острозького районного суду Рівненської області від 19.10.2021 р. по справі № 567/1285/21 – 10.09.2021 р. (замість строку до 1 квітня 2021 р.) (Постанова Острозького районного суду Рівненської області, 2021).

Таким чином, у перелічених випадках суди керувалися лише тим, чи була взагалі подана декларантом відповідна декларація. Зрозуміло, що така судова практика не дає чіткої відповіді щодо правил розмежування злочину у вигляді декларування недостовірної інформації від адміністративного правопорушення у вигляді несвочасного подання без поважних причин декларації особи, вповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Через це пропонуємо диспозицію ст. 366³ КК України викласти в такій редакції:

«Умисне неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», якщо таке діяння було вчинено особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення, або ж особою, раніше судимою за злочин, передбачений статтями 366² або (та) 366³ цього Кодексу».

У цьому випадку така поведінка суб'єкта кримінального правопорушення свідчить про його стійку антисоціальну поведінку, яка, без сумніву, має каратися шляхом притягнення винного саме до кримінальної відповідальності.

Водночас для того, аби не виникало проблем із розмежуванням названої норми з ч. 3 ст. 172⁶ КУпАП, пропонуємо викласти останню в наступній редакції:

«Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік».

Варто зауважити, що в контексті кваліфікації суспільно небезпечного діяння за ст. 366³ КК України важливо встановити граничні строки подання відповідних декларацій.

Залежно від виду декларацій передбачені такі часові рамки подання декларацій:

- 1) щорічна – з 00:00 1 січня наступного за звітним року до 00:00 1 квітня;
- 2) декларація особи, яка припиняє діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, – декларація, яка подається відповідно до абз. 1 ч. 2 ст. 45 Закону не пізніше 20 робочих днів із дня припинення діяльності (останній день виконання суб'єктом декларування публічних функцій) та охоплює період, який не був охоплений деклараціями, раніше поданими таким суб'єктом декларування;
- 3) декларація після звільнення – з 00:00 хв. 1 січня наступного за звітним року до 00:00 1 квітня (Щодо типів декларацій, 2020).

Отже, після того, як відповідні строки сплинуть, особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності за ст. 366³ КК України.

Решта ознак об'єктивної сторони кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 366²–366³ КК України, є факультативними та не впливають на кваліфікацію діяння.

Підсумовуючи викладене вище, зауважимо, що декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування відповідної декларації належить до злочинів із формальним складом. Для кваліфікації діяння за ст. 366³ КК України суб'єкт кримінального правопорушення має не подати відповідну декларацію у встановлені на законодавчому та підзаконному рівнях строки (у випадку щорічної декларації та декларації після звільнення – з 00:00 1 січня наступного за звітним року до 00:00 1 квітня, у випадку декларації особи, яка припиняє діяльність, – не пізніше 20 робочих днів із дня припинення діяльності).

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо аналіз решти обов'язкових елементів складів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 366²–366³ КК України (об'єкта, предмета, суб'єкта та суб'єктивної сторони).

Список використаних джерел:

1. Азаров Д.С., Гришук В.К., Савченко А.В. та ін. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.
2. Андрієшин В.В. Кримінально-правова кваліфікація декларування недостовірної інформації (ст. 366¹ КК України). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2018. № 2 (11). С. 127–137.
3. Васильєв А.А., Гладкова С.О., Житний О.О. та ін. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. Харківський національний університет внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Постанова ВР УРСР від 07.12.1984 р. № 8073-Х.
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III.

6. Михайленко Д.Г. Взаємодія елементів деліктного законодавства для забезпечення антикорупційного фінансового контролю. *Судова та слідча практика в Україні*. 2017. № 4. С. 24–37.
7. Міськів Д.М. Аналіз ознак об'єктивної сторони складу декларування недостовірної інформації. *Соціально-правові студії*. 2020. Вип. 3 (9). С. 119–123.
8. Міськів Д.М. Відповідальність за декларування недостовірної інформації у кримінальному праві України : дис. ... докт. філософії : 081 Право. Львів, 2021. 291 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 9-те вид., перероб. та допов. / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ : Юридична думка, 2012. 1316 с.
10. Новіков В.В. Щодо моменту закінчення злочину, передбаченого ст. 113 КК України. *Українська модель кримінальної юстиції: блукаючи задзеркаллям*. VI (XIX) Львівський форум кримінальної юстиції : збірник матеріалів науково-практичної конференції, 17–18 вересня 2020 року. Львів : ЛьвДУВС, 2020. С. 66–69.
11. Постанова Ніжинського міськрайонного суду Чернігівської області від 19.10.2021 р. по справі № 740/5264/21 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100387467>
12. Постанова Острозького районного суду Рівненської області від 19.10.2021 р. по справі № 567/1285/21 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100384413>
13. Савченко А.В. Особливості складу декларування недостовірної інформації. *Актуальні проблеми досудового розслідування* : збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 1 липня 2015 р. Київ, 2015. С. 53–56.
14. Франчук В.В., Корецька-Шукієвіч Д.Д. Правопорушення, пов'язані з корупцією: адміністративно-правові засади протидії : монографія. Варшава : ЛьвДУВС, 2021. 183 с.
15. Щодо типів декларацій. Національне агентство з питань запобігання корупції. 2020. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/deklaruvannya/shhodo-tupiv-declaraciy/>

References:

1. Azarov, D.C., Hryshchuk V.K., Savchenko A.V. ta in. (2016). *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy* [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine]. K.: Yurinkom Inter. 1064 p. [in Ukrainian].
2. Andriieshyn, V.V. (2018). Kryminalno-pravova kvalifikatsiia deklaruvannya nedostovirnoi informatsii (st. 3661 KK Ukrainy) [Criminal-legal qualification of declaring unreliable information (Article 3661 of the Criminal Code of Ukraine)]. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. № 2 (11). Pp. 127–137 [in Ukrainian].
3. Vasyliiev, A.A., Hladkova, Ye.O., Zhytnyi, O.O. ta in. (2020). *Kryminalne pravo Ukrainy* [Criminal law of Ukraine]. Zahalna chastyna : pidruchnyk. Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv. 428 p. [in Ukrainian].
4. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia [Code of Ukraine on Administrative Offenses]: Postanova VR URSR vid 07.12.1984 r. № 8073-X. [in Ukrainian].
5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341-III. [in Ukrainian].
6. Mykhailenko, D.H. (2017). Vzaiemodiia elementiv deliktneho zakonodavstva dlia zabezpechennia antykoruptsiinoho finansovoho kontroliu [Interaction of elements of tort legislation to ensure anti-corruption financial control]. *Sudova ta slidcha praktyka v Ukraini*. № 4. Pp. 24–37. [in Ukrainian].
7. Miskiv, D.M. (2020). Analiz oznak obiektyvnoi storony skladu deklaruvannya nedostovirnoi informatsii [Analysis of the signs of the objective side of the composition of the declaration of inaccurate information]. *Sotsialno-pravovi studii*. Vyp. 3 (9). Pp. 119–123. [in Ukrainian].
8. Miskiv, D.M. (2021). Vidpovidalnist za deklaruvannya nedostovirnoi informatsii u kryminalnomu pravi Ukrainy [Responsibility for declaring inaccurate information in the criminal law of Ukraine]: dys. ... dokt. filosofii: 081 Право. Lviv. 291 p. [in Ukrainian].
9. Melnyka, M.I., Khavroniuka, M.I. (red.). (2012). *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy* [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine]. 9-te vyd., pererob. ta dopov. K.: Yurydychna dumka. 1316 s. [in Ukrainian].
10. Novikov, V.V. (2020). Shhodo momentu zakinchennia zlochyynu, peredbachenoho st. 113 KK Ukrainy [Regarding the end of the crime under Art. 113 of the Criminal Code of Ukraine]. *Ukrainska model kryminalnoi yustytzii: blukaiuchy zadzerkalliam*. VI (KhIKh) Lvivskiyi forum kryminalnoi yustytzii: zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii (17–18 veresnia 2020 roku). Lviv: LvDUVS. Pp. 66–69. [in Ukrainian].
11. Postanova Nizhynskoho miskraionnoho sudu Chernihivskoi oblasti [Resolution of the Nizhyn City District Court of the Chernihiv Region] vid 19.10.2021 r. po spravi № 740/5264/21 / Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100387467> [in Ukrainian].
12. Postanova Ostrozkooho raionnoho sudu Rivnenskoï oblasti [Resolution of the Ostroh district court of Rivne region] vid 19.10.2021 r. po spravi № 567/1285/21 / Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100384413> [in Ukrainian].
13. Savchenko, A.V. (2015). Osoblyvosti skladu deklaruvannya nedostovirnoi informatsii [Features of the composition of declaring unreliable information]. *Aktualni problemy dosudovoho rozsliduvannya: zbirnyk tez dopovidei IV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Kyiv, 1 lypnia 2015 r.). K., p. 53–56. [in Ukrainian].
14. Franchuk, V.V., Koretska-Shukiievich, D.D. (2021). Pravoporushennia, poviazani z koruptsiieiu: administratyvno-pravovi zasady protydii [Offenses related to corruption: administrative and legal principles of counteraction]: monohrafiia. Varshava: LvDUVS. 183 p. [in Ukrainian].
15. Shhodo typiv deklaratsii. Natsionalne ahentstvo z pytan zapobihannia koruptsii [Regarding the types of declarations. National Agency for the Prevention of Corruption]. 2020. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/deklaruvannya/shhodo-tupiv-declaraciy/> [in Ukrainian].